

ГРАДИНА

Часопис за књижевност, уметност и културу

1900.

нова серија
бр. 12/2006.

СЕРИЈА ПРАВОСЛАВНА КЊИЖЕВНОСТ

1900.

**Нова серија
бр. 12/2006.**

ГРАДИНА

Часопис за књижевност, уметност и културу

НКЦ

Нишки културни центар

ГРАДИНА

Часопис за књижевност, уметност и културу

Покренута 1900. године

Година XLII

Досадашњи главни уредници:

- (1900 - 1901) - Милан Банић, Јеремија Живановић
- (1966 - 1968) - Драгољуб Јанковић, Добривоје Јевтић, Никола Мељаницки
- (1968 - 1972) - Добривоје Јевтић
- (1972 - 1973) - Веселин Илић
- (1973 - 1974) - Зоран Милић, Лука Прошић
- (1974 - 1978) - Љубисав Станојевић
- (1978 - 1989) - Саша Хаџи Танчић
- (1989 - 2000) - Горан Станковић

Први број ***Градине*** појавио се у Нишу, јануара 1900. године (уредник професор Милан Банић, чланови Уредништва професори Јеремија Живановић - главни сарадник, Тодор Коблишка, Милан Костић и Светозар Обрадовић - власник). Као петнаестодневни часопис за забаву, поуку и књижевну критику стара ***Градина*** је излазила до октобра 1901. године (последња свеска је двоброј 35 - 36). У њој су сарађивали и познати писци, међу којима су А. Шантић, Б. Станковић, С. Ђорђевић, С. Матавуљ, Л. Костић и други из многих крајева тадашње земље.

Садашња ***Градина*** обновљена је октобра 1966. године.
Оснивач: Скупштина града Ниша

Објављивање ове свеске омогућили су:

ГДЕ СУ ТЕКСТОВИ

РЕЧ УРЕДНИКА

Зоран Пешић Сигма Скок у књижевност ... 5

СКОК У ПРОЗУ

Митко Маџунков *Галебови ...* 9Зоран Ковачевски *Доброта ...* 15Владимир Коробар *Портрет ...* 18Васил Тоциновски *Повратак ...* 21Петре Бакевски *Ноћ без звезда ...* 27Васе Манчев *Тајна ...* 33Димитрије Дурацовски *Миладинов руска висибабa ...* 40Александар Прокопијев *Грађанин Q* ... 42

Јадранка Владова *Бит Пазар ...* 46

Христо Петрески *Девојка ...* 48Венко Андоновски *Последњи македонски ректор ...* 53

Ранко Младеноски *Василкини Василичари* ... 58

СКОК У ПОЕЗИЈУ

Петре Бакевски *Звездани самотници шетају сувим
пределима земље ...* 65

Ристо Лазаров *Јана кад се по други пут роди ...* 68

Веле Смилевски *Исте атаре бележим ...* 73

Раде Силјан *Глас Галеба ...* 76

Милован Стефановски *Поклон за Дину ...* 79

Науме Радически *Заборављена песма ...* 82

Методи Манев *Пејзаж* ... 85

Јордан Даниловски *Безверно сам ...* 88

Христо Петрески *Коса ...* 93

Иван Џепароски <i>Три Грације ...</i>	96
Славе Ђорђе - Димоски <i>Блаженство и мир ...</i>	100
Владимир Илиевски <i>Ново стварање ...</i>	103
Лидија Димковска <i>Lettre ...</i>	106
Вања Изова - Велева <i>Бисери ...</i>	109
Ана Пејчинова <i>Вика ...</i>	113
Славчо Ковилоски <i>Чекање ...</i>	117
Радован П. Цветковски <i>Разанет ...</i>	120
Виолета Мартиноска <i>Епистола о светлообразности ...</i>	124

СКОК У МОНОДРАМУ

Томислав Османли <i>Облачна исповед ...</i>	129
---	------------

ЛИНКОВИ

Васил Тоциновски <i>Велики скок македонске приповетке ...</i>	149
Ранко Младеноски <i>Потрага за свежим поетским дискурсом ...</i>	152
Ранко Младеноски <i>Чекајући егзегезу ...</i>	156
Јасмина Мојсијева - Гушева <i>Произвољност биографизма ...</i>	171
Ана Стојаноска <i>Путовање као мотив или разлог за једну другачију драматургију ...</i>	176
Васил Тоциновски <i>Писац ствара домовину ...</i> (Разговор са Мирољубом Стојановићем)	184
Лука Прошић <i>Професор Кирил Темков ...</i>	203
Саша Хаџи Танчић <i>Смрт, апсолутна стварност ...</i>	206
Ефтим Клетников <i>Слика интегралног бола ...</i>	210
Каменко М. Марковић <i>Слика није сачувана ...</i>	213

Белешке о ауторима ... 217

Ранко Младеноски

ПОТРАГА ЗА СВЕЖИМ ПОЕТСКИМ ДИСКУРСОМ

Седамтесетих година прошлог, 20. века, македонска поезија је галопирајућим кораком ушла у потрагу за једним новим, односно, сасвим другачијим језичким изразом у поетском дискурсу. Збуњена *генерацијска* књижевна критика, узета у глобалу, учинила је један јалов покушај да детерминише ову поезију, између осталог, или анахроном модификацијом *модернизма* или пак општом описном дефиницијом *нове тенденција*. Узроци оваквом критичком бледилу били су сасвим јасни – нови поетски дискурс једноставно се није уклапао, тачније речено није се дао подвести, или ако хоћете није потпадао шаблонском генерацијском инструментаријуму, сада већ, старе критичко-поетске теоријске мисли.

Ако су до седамтесетих година биле издиференциране три поетске генерације у македонској поезији помоћу дијахронијског аналитичког кључа, касније та критичка *алатка* није била функционална, јер се појавио проблем – у један *генерацијски кош* требало је ставити око тридесетак, па и много више песника чије разлике у поетском изражавању, ипак, нису дозвољавале такву *глобализовану критичку активност*. Ствар је била сведена на то што је нови поетски дискурс *преклињао* за другим, сасвим другачијим критичким алаткама од оних које су до тада биле употребљаване. Између осталог, увидело се да ће се дијахронијском морати прикључити и синхронијски приступ при систематизацији,

односно каталогизацији македонског поетског писма.¹ При том, као основни репер при тој класификацији македонске поезије, остаје и даље Јакобсонова *доминанта*. Требало је, значи, прво изоловати доминантне особине посебних поетских израза, па даље изводити једну (увек и у сваком случају условну!) класификацију свеукупне поетске продукције у правце, школе, формације и разне друге сличне групације. Ипак, остаје факт да се ни једно индивидуално поетско писмо *не даје* тако лако смештати у било какве оквири. Ни за једног се песника не може рећи да је чисти *модернист*, чисти *неосимболист*, чисти *постмодернист* и тако даље. Овакво уоквиривање, да потенцирамо, изводи се само на основу доминантних својстава једног поетског писма. Све се своди, значи, на то да се издвоје доминантна и заједничка својства разних поетских израза и да се све то подведе под једно формацијско име. Поетске посебности и даље остају особене и само своје!

Које су биле доминантне особености такозваних нових тенденција у македонској поезији и шта је донео нови дискурс крајем прошлог и (у буквалном смислу речи) почетком новог века, односно новог миленијума?

Основна карактеристика поетског језика седамтесетих година је то што је већ почео да слаби метафорички дискурс у корист метонимијског, који је мало по мало постајао доминантан у изразу. Он је подразумевао започињање процеса наративизације у оквирима песме који је био детерминисан и као депоетизација. Даља поетска продукција допунила је овакве промене и једним другим процесом у поетском писму. Ради се о такозваној актуелизацији материјала песме, односно актуелизацији означитеља – поступак који подразумева истицање форме поетског језика, а потискивање значења (означеног) у други план. То подразумева поетско стваралаштво чија је интенција да *истера* значења из поетског дискурса, да створи *семантички испразњен* поетски говор у коме ће доминирати звук над значењем. Речено речником традиционалне критике, односно теорије, форма добија примат у односу на садржину која је потиснута. Наравно да су се у глобалним оквирима *новог* македонског поетског стваралаштва јављале и сасвим супротне тенденције – актуелизације садржине, односно означеног. Овде је, пак, примат добило значење на рачун означитеља (материјала, форме) који је био потиснут у други план. Ипак, треба нагласити да је доминантан поетски поступак који је мало по мало у току последње три деценије прошлог века *освајао* македонски поетски ареал тенденција за стварањем асемантизма, тежња ка *празној речи*, чежња ка *изобиљу празнине*,² односно већ споменута актуелизација поетског материјала. *Нове генерације* су унеле у македонску поезију још

¹ Песма иза песама, *Антологија савремене македонске поезије*, избор, увод и белешке: Венко Андоновски, „Стремеж“, Прилеп, 1997, стр. 23.

² Песма иза песама, *цит. дело*, стр. 40.

једну нову особеност. Освежиле су поетски дискурс такозваном интертекстуалношћу, односно *свешћу да сваки новорођени говор евоцира, и на тај начин имплицитно у своје читање уграђује извесне претходне кодове/текстове. То својство обично се везује за постмодернистичку уметничку праксу, односно са филозофијом деконструкције, јер се у њој нашло филозофско покриће за чисто естетске захтеве.*³

То подразумева да се значење не треба тражити само у песми, већ и ван ње, пре свега у културном коду реципијента, читаоца, коме је у ствари и упућана *поетска порука*. Шифра, односно код песме сада је у рукама читаоца, он постаје носилац значењског (или ако хоћете незначењског) система поетског дискурса. Не треба да се заборави и то да и *нове намере* у македонској поезији нису имале намеру да се *одлепе* у целини од традиције. Она је ту неизбежно присутна, међутим сада са једним другачијим односом према њој. Интенција је да се изврши такозвано поновно читање кода традиције, да се створи нови приступ старим вредностима. И управо у том контексту ће требати да се потенцира континуитет у развоју македонског поетског писма – надграђивање новог на темељима старог, на основу традиције. И још би допунили овај преглед најосновнијих својстава македонског поетског писма, у и после седамтесетих година прошлог века, особеностима такозване (значи поновно условно речено!) *младе македонске поезије* о којој се, између осталог каже и то да је у културном дијалогу са свим – са светом, са вредностима, са традицијом, али и са самом собом. Ова је поезија, а наравно и нека претходна поетска писма, била уоквирена у стилску формацију названу *постмодернизам*.

Амбиција овог увода није да елаборира доминантне особености поезије, у и после седамтесетих година прошлог века, него је циљ да се оне само назначе, да се региструју као појаве у македонском поетском дискурсу. У том смислу и истичемо најкарактеристичније особености македонског поетског писма заступљене у овом избору, а које се подударају са доминантама које је критика извела као каталог својстава *новог* поетског дискурса. Ми ћемо, наглашавамо, та својства само набројати без амбиције да их и разрађујемо: поновно читање кода традиције; метонимијски код као доминанта; деконструкција, наративизација, депоетизација; актуелизација материјала песме, односно означитеља – асемантизам; интертекстуалност; експлицитна и имплицитна антропоморфизација предмета итд. Ето, то су, по нама, најкарактеристичнија својства поетског писма заступљеног у овом избору.

Ипак, треба за крај нагласити и нека проблематична места при изради овог избора, а са којима се обично срећу сви који покушавају да направе изборе или антологије било ког поетског дискурса. Прво,

³ Исто, стр. 43.

релативност детерминанте *нова*. У избору су, истина, заступљени и млади песници који тек почињу да трасирају трновити пут ка поетском пиједесталу, али интенција је била да се сагледа развој такозваних *нових тенденција*, односно *модернизма* или *постмодернизма* у македонској поетској структури. У том смислу, а с друге стране, морао је бити примењен и принцип доказаности аутора на пољу поетског стваралаштва, што поновно само по себи имплицира релативитет. Друго, који песници да уђу у избор с обзиром на лимитираност броја аутора. С тим у вези, морамо нагласити да у овом избору своје место заслужује још много других песника чије стваралаштво само по себи захтева достојну пажњу и поштовање. Избор је био направљен, како смо напоменули, са циљем да региструје само глобалне појаве једне поезије у једном тридесенијском интервалу. Неспорно је да се увек могу вршити комбинације са списком аутора који ће бити заступљени у једном избору. То се, свакако, односи и на избор песама од једног аутора. Треће, како распоредити ауторе по редоследу. Субјективна би била свака процена која би на основу естетских критеријума дала предност једном аутору у односу на друге. У том смислу, сматрали смо да је неестетски критеријум *година рађања* најнеутралнији, најближи ономе што се назива *објективност*. Божји или природни критеријум, како је коме драго. Још увек није измишљен такав *теоријски кантар* помоћу којег би било тачно *измерено* чија је поезија највреднија, а чија најмање вредна. На жалост оних који покушавају да вреднују и уоквире песму, а на срећу оних који је само читају и уживају у поетској лепоти.

Како год било, наш избор је овај и овакав. Они који ће читати нека процењују и суде.

С македонског превео Радомир Виденовић

ГРАДИНА

Часопис за књижевност, уметност и културу

Оснивач: Скупштина града Ниша

Издавач

Нишки културни центар

Ниш, Светозара Марковића, 14 а
тел. 018/512-184, 512-185, 527-349

За издавача

Јордан Аризановић

Уредник

Зоран Пешић Сигма

Уредништво

Ирина Антанасијевић, Стана Динић Скочајић, Зоран Пешић Сигма

Без њих Градина не би овако изгледала

Верица Новаков (лектура, коректура), *Гордана Крсмановић* (технички уредник, коректура), *Драгана Костов* (унос текста, коректура), *Југослав Филиповић* (дизајн корица и колор страна, графичко-ликовна обрада фотографија), *Милан Рељић* (прелом часописа).

Рукописе слати на адресу Уредништва

Нишки културни центар

- за Градину -

18000 Ниш, Булевар др Зорана Ђинђића 37

Телефон: 018/536-200,

www.nkc.org.yu, E-mail: gradinankc@verat.net

Рукописи се не враћају. Молимо сараднике да текстови које шаљу у електронском виду буду у ћириличном фонту.

Уз текст послати кратку биобиблиографију, фотографију и контакт адресу.

Уредништво прима уторком од 12 до 14 часова

Издаје шест бројева годишње

Штампа SVEN

Тираж 500

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

82

ГРАДИНА : часопис за књижевност,
уметност и културу / уредник
Зоран Пешић Сигма. - Год. 1, бр. 1
(октобар 1966) - . - Ниш (Светозара
Марковића 14а) : Нишки културни центар,
1966 - (Ниш : Sven). - 24 см

ISSN 0436-2616 = Градина
COBISS.SR.-ID 4021250

Автори

Митко Манцуков
Зоран Ковачевски
Владимир Коробар
Васил Тоциновски
Петре Бакевски
Васе Манчев
Димитрије Дурацовски
Александар Прокопиев
Јадранка Владова
Христо Петрески
Венко Андоновски
Ранко Младеноски
Ристо Лазаров
Веле Смилевски
Раде Силјан
Милован Стефановски
Науме Радически
Методи Манев
Јордан Даниловски
Иван Џепароски
Славе Ђорђе - Димоски
Владимир Илиевски
Лидија Димковска
Вања Изова - Велева
Ана Пејчинова
Славчо Ковилоски
Радован П. Цветковски
Виолета Мартиноска
Томислав Османли
Јасмина Мојсијева - Гушева
Ана Стојаноска
Мирољуб Стојановић
Лука Прошић
Саша Хаци Танчић
Ефтим Клетников
Каменко М. Марковић

Преводиоци

Данијела Костадиновић
Радомир Виденовић
Љупчо Сиљановски

Ликовни прилози

Димо Тодоровски
Димитар Кондовски
Вангел Наумовски
Владимир Георгиевски
Емил Шулајковски